

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

IV. De censibus, seu contractu censuali; eiusque iustitia & iniustitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

possit, praeuia promissione, de stando Ecclesia mandatis, petatur etiam facultas, cum poenitentis animus Episcopo, aliisque ad quos spectat aperiri, ut sepultura Ecclesiastica particeps esse possit. Quod si moriens iam obmutuit, poterit etiam cum solis contritionis signis (si alia haberi non possint) absolui, ut suo loco de poenitentia, dicetur, & pluribus prosequuntur, Syluester V. Restitutio 6. §. 1. Nauarrus man. c. 17. n. 281. & Toletus lib. 5. cap. 36.

107 Quarto. Nec admittendi sunt ad sepulturam Ecclesiasticam ex cit. cap. *Quia in omnibus*; alioquin scilicet sepelire praesumentes, ipso facto sunt excommunicati; nec absoluenti, donec arbitrio Episcopi satisfecerint Clement. 1. de sepultur. Quod restringendum videtur, iuxta notat Bulla *Ad existanda*, si nominatim sint denunciati, ut notat Lessius n. 188.

Quinto. Testamenta ipsorum sunt inania; nisi ante mortem soluerint, aut legitimam cautionem praestiterint, ex cit. cap. *Quamquam*.

108 Denique Ecclesiastici non possunt usurarijs e locare domos; sed tenentur de suis terris eos expellere; alioquin ipso facto sunt suspensi, si sint Episcopi, excommunicati, si minores Episcopis; Interdicti, si sit collegium, vel vniversitas, ex cap. 1. de usuris. Ipse tamen usurarius non est excommunicatus, ut ex Syluestro & Soto notat Toletus lib. 5. c. 36. & consentit Lessius dub. 22.

109 Quod si usurarius non est notorius, perinde est illo agendum erit, ac cum alio quouis ad restitutionem suae satisfactionem obligato. Itaque, si videatur obtenturaturus, potest absolui prima vice: si semel ita absolutus redeat, nondum facta restitutione; idque sine rationabili causa, ordinarie non est absoluentus, nisi prius restituat. Sed & in articulo mortis absolui potest, dummodo testamento, vel alio modo caueat, si potest, ut heredes restituat, ut bene Toletus loc. cit. & pluribus dicitur suo loco de poenitentia.

110 Quaritur quinto, an & quomodo mutuū sub usura peti possit, neglecto usurarij peccato. Respondet; id constare ex dictis de fide disp. 1. q. 9. du. 5. & de charitate disp. 2. q. 6. d. 8. & 9. Summa est, peti posse, causa necessitatis, vel conuenientis utilitatis; non autē absq; omni causa; fore enim id peccatum mortale existimat Valentia q. 24. punct. 4. quamuis neget Sa V. *Usura*.

Certe quidem S. Thomas q. 73. a. 4. vniversim pronuntiat, licitum esse ab eo, qui hoc paratus est facere, & usuras exercet, mutuū accipere sub usuris, propter aliquod bonum; quod est subuentio sine necessitate, vel alterius. Sicut etiā licet ei, qui incidit in latrones, manifestare bona quae habet, ne occidatur, exemplo decem virorum, qui dixerunt ad Ismael; *Noli occidere nos; quia thesauros habemus in agro*, ut dicitur Ieremias 41. Id enim non esse inducere hominem ad peccandum, sed vni peccato alterius ad bonum; neque ita mutuū accipientem dare occasionem usurario usuras accipiendi, sed mutuandi; ipse autem usurarius, inquit, sumit occasionem peccandi, ex malitia cordis sui; ita ut sit scandalum passivum ex ipsius parte, non autem actiuum ex parte petentis mutuū.

111 Et ibidem responsione ad 3. *Si quis committeret peccatum suū usurario, non habenti alias, unde usuras ex-*

ereret; vel hac intentione committeret, ut inde copiosius usuram lucraretur, daret materiam peccandi; unde & ipse esset particeps culpa. Si autem aliquis usurario alias habenti, unde usuras exerceat, pecuniam suam committat, ut tutius seruetur, non peccat, sed vitatur homine peccatore ad bonum. Ita S. Thomas. Plura locis citatis.

DVBIVM IV.

De Censibus, seu contractu Censuali; eiusque iustitia & iniustitia.

Ad S. Thomam 2. 2. q. 77.

112 **Q**uamuis S. Thomas solum de contractu emptionis, ac mutuū agat; quia tamen contractus humani plures sunt; de ijs etiam breuiter agendum est; ac primum de Censu, seu contractu censuali; qui tametsi quidem etiam emptio quaedam & venditio sit, ut dicetur, specialem tamen difficultatem habet.

Primo igitur quaritur, Quid, & quotuplex sit Census. Respondetur ad 1. Etsi quidem Census saepe ipsam pensionem censualem, nonnunquam etiam contractum censualem significet; in proposito tamen accipi, pro iure ad eam pensionem accipiendam. Qua proinde notione Census ita definitur. Est ius percipiendi aliquam pensionem (hoc est utilitatē, seu pecuniariā, seu fructuariā) ex re, vel persona alterius utili, v. g. ex agro, ex domo &c. soluens pensionem dicitur *Censarius*, percipiens *Censualista*. Eiusdem vero Iuris emptio & venditio vocatur contractus censuali.

113 Ad 2. Census multiplex est. Primo enim ex parte modi, quo constituitur, Census alius dicitur *reseruatiuus*; cum quis fundi sui dominiū transfert in alterum, reseruata sibi certa pensione; qui tamen census huc proprie non spectat; licet hic etiā intercedat virtualis emptio & venditio Census; alius dicitur *consignatiuus*; cum quis retento rei dominiū, consignat alteri certum ius pensionis; quicensus huius loci proprius est.

Secundo ex parte rei censuali, in qua fundatur census, quidam est *personalis*, in persona scilicet, eiusq; industria fundatus; alius *realis*; qui fundatur in re aliqua fructifera.

Tertio ex parte rei, quae percipitur, alius fructuarius est, cum fructus percipiuntur; alius pecuniarius, cum pecunia; & uterque rursus certus vel incertus, prout certa vel incerta portio percipitur.

Quarto ex parte temporis, alius est temporalis; isque vel ad vnus, aut plurium vitam, vel solum ad certos annos; alius est perpetuus, saltem quamdiu à venditore non redimitur.

114 Quinto ratione pacti superuenientis, alius dicitur redimibilis; idque vel ex vtraque parte, tam emptoris, quam venditoris; vel ex vna tantum, seu venditoris; quod ordinarium est; seu solius emptoris; quod rarum; alius irredimibilis, qui ex neutra parte redimi potest.

Vterque vero census tam reseruatiuus, quam consignatiuus differt ab emphyteusi, quod per hanc rei nostrae dominiū vtile alteri traditur pro

certo pretio (quod laudemium dicitur;) & certa pensione annuatim soluenda; siue ad vitam, & dicitur vitalitium; siue ad certos annos, siue in perpetuum; cum tamen in censu reservatio tam directum, quam utile dominium rei nostræ in alterum transferatur; in censu vero consignatio, neutrum.

115 Ab utroque tam censu, quam Emphyteusi, differt feudum, quod est concessio rei immobilis fructifera, quoad dominium utile, reservato directo, pro homagio seu obligatione quadam personali fidelitatis ad seruendum. In dubio vero, an contractus sit censualis, an emphyteuticus, iudicatur censualis, ita ut dominium rei, tam directum, quam utile pertineat ad possessorem, qui pensionem soluit, non ad eum cui pensio soluitur, nisi contrarium probetur, ut ex communi docent Conarruias l. 3. var. c. 7. n. 1. Molina disp. 381. n. 6. & Azor tom. 3. l. 10. c. 3. de censibus.

116 Quæritur secundo, an & qua ratione contractus censualis sit iustus.

ASSERTIO I. Emptio & venditio census tam noui, quam veteris, est contractus sua natura licitus & iustus. Ita communis & certa Doctorum sententia; contra Gandauensem quod l. 8. q. 2. 3. qui negat, emptionem noui census esse licitam, quod significant etiam Innocentius & Ioannes Andreas in cap. *In Civitate*, de usuris.

Probatur auctoritate Principum utriusque Reipublicæ, nempe Summorum Pontificum, & Regum ac Imperatorum, qui in suis constitutionibus, sine discrimine temporis census approbant, ut speciatim videre est in Extrauagantibus communibus Martini V. & Calisti III. tit. de Emptione & venditione. Ratio est; quia eadem est ratio census noui & veteris, & qui nunc vetus est, olim nouus fuit. Deinde sicut res ipsa tota, ita & ius aliquod certum in rem licite venditur. Nec verum est, in censu etiam pecuniario, solum emi pecunias, ut existimauit Gandauensis, cum potius ematur ius ad pecunias ex re fructifera percipiendas.

117 ASSERTIO II. Ut contractus hic licitus sit, iure natura quatuor condiciones requiruntur. Prima, ut census fundetur in re fructifera, quæ suo tempore debitam pensionem, seu immediate, seu mediate (ut sit, cum pecunia ex agro soluenda) reddat etiam si non annuatim: siue ea res sit persona, modo possit ac velit sua industria tantam pensionem lucrari: siue res alia, seu mobilis, ut est pecunia, modo hæc sit in statu fructificandi, atque adeo negotiationi exposita, seu immobilis, ut est ager, domus, redditus annui, & census ipse, utpote in quo nouus adhuc census fundari potest: & siue demum res aliqua certa determinetur, siue res omnes indifferenter censui subijciantur; quia hæc omnia utriusque se habent, ad ius natura nihil refert, ut inferius magis patebit, & recte docent Medina q. 11. de usuris, & Valentia q. 22. pu. 2. qui addit, cum Soto lib. 6. q. 5. art. 1. ex communi, ad eiusmodi pensionem soluendam, omnia bona censuarij & ipsius quoque personam obligata esse.

118 Secunda conditio est, ut census ematur iusto pretio. Censetur autem iustum, quod vel lege, vel iudicio prudentum & bonorum virorum taxatum fuerit; spectata conditione rei, ex qua census emitur, & temporis ad quod emitur, ac simul quantitate pensionis, & alijs rationibus generalibus, in taxando mercium pretio spectandis, de quibus supra dub. 2.

Et quidem in Imperio in censu perpetuo, siue ex parte solum venditoris redimibili, iustum & legale pretium est viginti aureorum pro vno, adeoque centum pro quinq; ut ex constitutionibus Imperialibus, & immemoriali consuetudine probatur. Binsfeldius q. 14. in cap. *In Civitate*, de usuris.

Quoniam seclusa hac lege, quandoque etiam iustum censeri posset pretium, centum pro septem, ut notauit Valentia q. 25. pu. 2. Quod autem pro censu reali redimibili, pretium lege taxatum esse in singula, dixit Lessius cap. 22. dub. 14. numero 104. intellexisse videtur, de censu redimibili solum ex parte venditoris: quod ipsum tamem in Imperio locum non habet, ut dictum. Alioqui maius pretium natura sua requiritur in censu utriusque redimibili, omnes notant, quia tunc maius, ac speciale onus imponitur venditori.

119 Quoniam si ubi lex illa Imperialis promulgata, vel recepta non est, & communi consuetudine, etiam quinq; pro centum in censu utriusque redimibili soluuntur, fieri potest, ut iuste utrumque pretium pro utroque censu accipiatur, cum pretia naturalia in diuisibili non consistant, & id iustum sit pretium, seclusa lege positua, quod communi prudentum existimatione taxatur, ut notauit Valentia loco cit.

Certe quidem regulariter necesse non est, tantum esse pretium, quanti sunt ipsæ pensiones omnes suo tempore percipiende, sed communiter multo minus: idque varijs de causis, tum quod proprie & immediate non emuntur pensiones, sed ius ad pensiones: tum quod ipsæ pensiones varijs periculis ac labori acquirendi successu temporis expositæ esse solent. Sicut etiã ob eandem causam, longe minori pretio emitur ager, quam sit omnis ille fructus, qui successu temporis ex eo speratur, ut optime dixit Valentia q. 22. pu. 5.

120 Quandoque tamen, si census solum ad breue aliquod tempus ematur, (v. g. ad annum, quo singulis mensibus pensio aliqua soluenda sit) nec vllum appareat periculum, vel difficultas, in acquirenda pensione, per se loquendo, iuste non poterit census minoris aestimari, quam pensiones ipsæ valeant, ut docent Gabriel in 4. d. 15. q. 12. Ioannes Medina de usuris q. 3. de censibus, Soto lib. 6. de Iustitia, q. 5. a. 2. & Valentia q. 22. pu. 5. quicquid Conradus q. 80. de contractibus, & fere Nauarrus in comment. c. 14. q. 3. n. 71. Couarruias 3. var. c. 7. n. 4. in contrarium dixerint, quibus quoad censum realem consentit etiam Molina to. 2. d. 386.

121 Tertia conditio est, ut si res censualis pereat, aut penitus sterile scatur, non amplius apta tanto fructui ferendo, (citra Censuarij culpam,) censualiter pereat & sterile scatur, secluso speciali pacto affecutionis, ut ex communi docent Valentia loco cit. quæst. 22. pun. 2. & Molina tom. 2. disputatio. 390. num. 6. & colligitur ex bulla Pij V. de censibus, quicquid indiscriminatim dixerit Soto libro 6. de Iustitia quæstione 5. articulo 1.

quasi nihilominus maneat obligatio soluendi pensionem.

Ratio est; nam qualibet res, per se loquendo, domino suo perit; cū ergo Censualista sit dominus iuris ad pensionē ex re recipiendā, quod re pereunte, utiq; simul perit, Censualistæ peribit.

Si tamē res censualis vno vel altero anno solū sterilis sit, nō ideo liberatur Censuaris à soluenda pensione; modo reliquis annis tantum ferat, quantum ad pensionem soluendam sufficit, vt docent Sa etiam in edit. recognita V. Censu & Valentia q. 22. pu. 2. et si Molina in casu fortuitæ sterilitatis neget tom. 2. disp. 390. n. 6. & disp. 386. n. 4. vbi ait; In censu reali, si res, in qua census est collocatus, casu fortuito, vno aut pluribus annis, fructus non ferat, non debet eo anno, aut annis, censum, quantum est ex natura contractus, nisi peculiare aliud pactū ei addatur. Nimirum quia existimat, emptionem census mere realis non aliud esse, quam emptionem iuris, ad recipiendū partem fructuum; quos res censui subiecta quotannis reddiderit. Quod tamen non probatur; & satis refellit ipsa praxi, qua ex agris quotannis constitutus census soluitur, etiam si agri secundo aut tertio quolibet anno quiescant. Accedit quod ita etiam consuetudo locum specialis pacti supplere potest.

122. Quarta cōditio est, vt res censualis in scio Censualista, non transferatur in alium, à quo soluenda pensio ægre, minusque secure obtineatur, vt bene docent Sotus l. 6. q. 5. a. 3. & Valentia q. 22. pun. 7. Ratio est; quia cū Censualista ius habeat ad rem censualem, non debet illud tali venditione reddi deterius,

123. ASSERTIO III. Iure vero humano, plures alia cōditiones requiruntur ad iustitiā contractus censualis. Probat & declaratur. Etenim hæc de re variæ inueniuntur Bullæ, & cōstitutiones Pontificæ; nimirū primo duæ Extrauagantes Martini VII. & Callixti III. inter communes de emptione & venditione, quarum etiam mentionem faciunt Sotus loc. cit. a. 1. Couarruias l. 3. variarum c. 7. n. 6. Carbo q. 58. de Restit. & Valentia q. 32. pun. 7. Sed qui tamen Pontifices census quidem certis cōditionibus initos approbarunt, sed alios non improbarunt, vt recte notarunt ijdem.

Secūdo reperiuntur duæ speciales cōstitutiones pro regno Siciliae editæ à Nicolao V. & Gregorio XIII. qui eidem regno concessit, vt cū tribus conditionibus possint census emi. 1. vt census constituitur super aliqua re certa vna, vel pluribus; esto simul addatur obligatio generalis omnium bonorum, 2. vt venditor possit redimere quando placuerit, 3. vt census non excedat tertiam partem fortis, seu pretij. Quæ tamen Bulla, quia particularis est, per se ad reliquam Ecclesiam non pertinet.

124. Tertio vero huc potissimum spectat Bulla Pij V. edita anno 1569. quam refert Nauarrus Manual. c. 17. n. 234. Molina à disp. 389. & Valentia q. 22. pun. 7. sequentes conditiones requirens. 1. Vt census non instituitur, nisi in re immobili, certa, & natura sua fructifera: vbi proinde vetatur census personalis. 2. Vt pretiū census statim

soluatur coram Notario & testibus. 3. Ne anticipatæ solutiones pensionū deducantur in pactū.

4. Ne vel directe vel indirecte obligetur Censuaris, ad præstandos casus fortuitos, ad quos alias ex natura contractus nō tenetur. Vbi prohibetur pactum assecurationis, alias iure naturæ, tam in hoc, quam in quouis alio contractu licitum, vt ex quadam consultatione Romanorum Theologorum recte notauit Valentia q. 22. pun. 6. illud tamen simul addens, nulli suadendum hoc pactum, sed tolerandum, sicubi lex humana non obstat, & intentio vsuraria absit.

5. Vt libera, nec villo pacto grauata maneat facultas censuario, alienandi rem censualem. 6. Vt non fiant pacta, quibus censuaris si in mora sit soluendi pensionem, obligetur ad vllam pœnam: quamuis iure naturali teneatur compensare damna Censualistæ inde reuera emergentia, vt recte Carbo loco citato. 7. Ne vnquam augeatur census institutus; nec nouus fundetur super eadē re; nisi vt recte notauit Nauarrus loco cit. noua pecunia soluatur. 8. Ne fiat pactum, vt solutio onerum pertineat ad venditorem, quæ ex natura contractus ad eum non spectabant.

9. Vt pereunte re censuali, vel ex toto, vel ex parte, census quoque vel ex toto, vel ex parte pereat; quæ cōditio iuris naturalis est, si res ita pereat, vt census totum ferre amplius nunquam possit; secus si ad vnum solum annum sit sterilis, vt supra dictum.

10. Vt census semper sit redimibilis ex parte venditoris, reddito eodem pretio, & censualista bimestri prius ea de re præmonitō, quam census redimatur; quo facto, cogi quoque intra annum poterit censuaris ad redimendum.

11. Ne fiat vllum pactum, obligans venditorē ad redimendū censum. Vbi damnatur census ex vtraq; parte redimibilis: vt etiā factū esse in quadā Constitutione Imperiali Augustanorum Comitiorum notat Valentia cit. q. 22. pun. 6.

Cæterū circa hanc bullā, & cōditionē postremā dubiū est primo, an ea cōditio necessaria sit iure naturæ. Respondeo breuiter, verosimillimum videri, non esse necessariam iure naturali, saltem in censu reali; adeo vt etsi quidem census vtrinq; redimibiles suaderi non debeant, ob speciem mali, & periculum vsuræ; attamen vbi lex positua non obstat, tolerari possint, vtpote naturali iuri nō repugnantes. Ita docet Maior 4. dist. 15. q. 43. & 44. Gabriel q. 12. Conradus q. 84. Medina q. 15. de vsura, Valentia q. 22. pun. 6. cū Theologis Romanis. Tolertus l. 5. c. 45. Aragonius q. 78. a. 4. Lessius c. 22. dub. 10. Azor to. 3. l. 10. c. 17. q. 4. Ratio est; tum quia hoc pactum redimendi in omnia venditione licite potest interponi, vt superius diximus dubio 2. Tum quia simile pactum in gratiam censuarij additū, licitum est, secundum omnes. Neq; verò ideo census in mutuū transit; licet enim capitale recipiatur, nō tamē recipitur pro capitali prius dato, eiusue vsus; sed pro restituendo seu remittendo censu.

Nihilominus contrarium docent Sotus lib. 6. de Iustitia. q. 5. a. 3. (pactū hoc in omni venditione reprobās) Couarruias c. 9. variar. n. 4. Nauarrus com-

rus commentario de usura n. 78. Binsfeldius loco cit. Sa V. Censuræ, Rebellus lib. 10. de Iustitia, q. 7. n. 1. & alij; existimantes, tale pactum tollere naturam census, atque adeo esse contra ius naturæ.

Rationem adducunt. Talis enim censuralista, aut voluit emere censum perpetuum, aut solum temporalem, ad aliquot scilicet años, aut quamdiu ipsi placuerit. Si primum; cur ergo obligavit Censuarium ad redimendum? Si secundum; cur ergo dedit centum pro viginti quinque, vel quinquaginta: & quod plus est, quo iure post elapsos illos annos reuendit, in quod nullum amplius ius habet? Solum enim emit ad tres annos, nec post tres annos amplius ius habet; cur ergo reuendit, quod suum non est?

Sed facile respondetur, emisse censum perpetuum; ita scilicet ut eo perpetuo frui possit, nisi à censuario redimatur; quemadmodum etiã accidit in emptione domus, seu alterius rei. Emitur enim domus, siue ius in domum, perpetuum; & tamen nihilominus redimi potest.

Molina vero disp. 377. tamen hunc contractum ex rei natura licitum esse asserat, putat tamen cõmuniter esse iniustum, eo quod debitum pretium in redemptione non exigatur, sed iusto maius; putat enim iuste non posse tantum pretium accipi in redemptione, quantum fuerat datũ in prima emptione; eo quod in hac duplici onere (tum asscurandi scilicet pensionẽ; tum redimendi censum) fuerit grauatus primus venditor, quo caret secundus venditor. Verum Valentia q. 22. pun. 2. ex consultatione prædictorũ Theologorũ Romanorũ rectius sentit, id quãtũ est ex iure naturæ, nõ esse illicitũ; eo quod tamen venditor in secunda emptione non ita grauatur, liberatur tamen eodẽ duplici onere venditori utili, emptor; quod tantundem est.

Secundo dubiũ est, an Bulla Pij V. quoad prædictas conditiones, iure naturali non necessarias, in conscientia obliget. Respondeo sequentibus pronuntiat. I. Non obligare ubi recepta nõ est; quia leges humanæ cõmuniter pendent ab acceptatione, ut suo loco de legibus dictum tom. 2. disp. 5. q. 5. du. 3. Neq; vero voluit Sapientissimus Pontifex, alios Principes alium contrahendi modum, naturali iuri alioquin non repugnantẽ, secutos, in sua temporali iurisdictione perturbare; quando re ipsa Gregorius XIII. in Sicilia regno alium contrahendi modũ approbavit, ut dictum.

Respondetur II. Probabilissimum videri, eam constitutionẽ fundari in præsumptione fraudis & intentionis usurariæ; ac proinde si veritas stet contra præsumptionem, fraudis; & mala intentio absint, adsintq; conditiones iure naturali in hoc contractu requisitæ, sine peccato prætermitti cæteras conditiones, iure tantum humano præscriptas; quales sunt omnes, præter nonam, ut dictũ est. Ita docent Nauarrus in Comentario de usura, n. 96. Valentia q. 22. pun. 2. qui puncto 6. hoc idem recte quoque asserit de Constitutione prædicta Imperiali. Ratio est; quia principalis intentio videtur fuisse, homines metu forensis iudicij ac præsumptionis, auocare ab usuræ periculis & usuraria cupiditate; non autem probas con-

scientias, & extra peccati periculum positas, onerare tot nouis ac per se non necessarijs legibus ac conditionibus.

Respondetur III. Obligari nihilominus Iudices per supradictas constitutiones, sicubi receptæ sunt, ut nõ admittant contractus censuales, absq; eiusmodi requisitis conditionibus celebratos. Ita Valentia q. 22. pun. 2. & 6. Ratio est; quia hoc minimum intendit Pontifex; id quod etiam ad eius intentionem sufficiebat, ut dictum.

Neque vero dici potest, eiusmodi leges, utpote Ecclesiasticas & Pontificias, solum spectare vel ad forum Ecclesiasticum, vel ad proprias ditiones Ecclesiæ Romanæ; siquidem contrarium constat ex verbis Bullæ; neq; negari potest, Pontificem in ordine ad bonum spirituale animarum, habere potestatem ferendi leges etiam de rebus temporalibus, in vniuersa Ecclesia, ut generatim de fide dictum, disp. 1. q. 4. dub. 7. & pluribus dicitur tomo 4. de Exempt. Clericorum.

Respondetur IV. Eam constitutionem Pij V. quoad aliquas saltem conditiones, in Germania, alijsq; locis re ipsa nõ videri receptam. Ita quidẽ de Belgio absolute pronuntiat Lessius c. 22. dub. 13. idemq; se credere ait, de Gallia & Germania. Certe quidem contractus censuales in Germania passim, nemine prohibẽte, celebrari videtur, sine pleriq; eiusmodi cõditionibus; nec in celebrandis cõtractibus mentio, aut ratio haberi solet supradictæ constitutionis Pij V. Plura apud citatos.

D V B I V M V.

De Cambijs, eorumque iustitia & iniustitia.

Ad S. Thom. 2. 2. q. 77.

Quæritur primo, Quid sit Cambiũ. Respondetur: Cambium quidẽ generatim loquendo, nihil aliud est, quam permutatio; cambire enim permutare est; at vero in proposito significat cõmutationem lucrosam pecuniarũ aliquo modo diuersarum, videlicet aut secundum speciem, aut secundum locũ; ita quidem ut vicissim transferatur dominium eiusdem pecuniæ.

Differt à mutuo; tum quia hoc proprie non est permutatio, seu vltro citroq; datio rei pro re, vel pecuniæ pro pecunia; tum quia mutuum ex sua natura postulat dilationem solutionis, siue vnterualum temporis intercedat inter dationem & redditionem; quod cambio per accidens est. Et quamuis etiam res existens permutari possit cum futura; nempe triticum præsens cum eo, quod fuerit collectũ in messe, ut contra Sotum l. 6. q. 12. art. 2. recte dixit Nauarrus Man. c. 17. n. 287. contractus tamen permutationis nõ est in sua ratione completus, nisi res re ipsa sit tradita. Qui in alterius gratiam pecuniã mutat, vocatur *Campfor*; qui mutatam accipit *Campsuarius*, siue *Campfaris*.

Quæritur secũdo, quotplex sit, seu quot modis accidat cambiũ. Respondetur esse multiplex. Nam primo cambiũ aliquod dicitur *mutuum* siue *simplex*; cum quis in eodem loco monetam cũ alia diuersi generis cõmutat; argenteã pro aurea; magnã pro parua; detritã pro noua; abrasã seu minoris ponderis, pro moneta maioris pöderis, seu integra.

Secundo